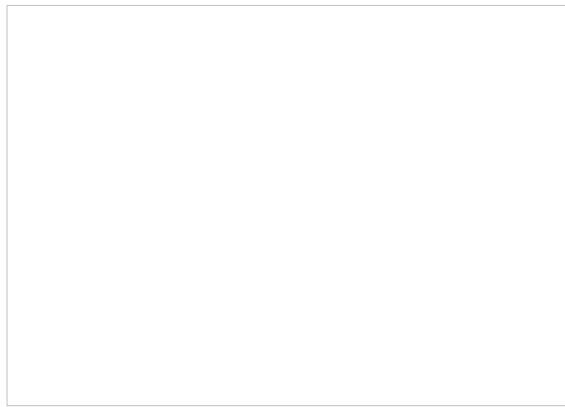

Gadyr gjesi haçan bolýar we ol gjäni nähili geçirmeli?

Allaha hamd, Pygamberimiz Muhammede salat we salam bolsun.

On bir aýyň soñuna ýakynlaşdy. Bu aýyň içinde iñ möhüm soñky on günü başlayáar. Bu on günün içinde özüni ybadata berip ıktikafa girilýär we has köp ybadat etmäge çalyşylyar. Bu on günün içinde Kuran-Kerimiň indirlip başlan gjesi, müñ aýdan haýrly we ol gije perişdeleriň inyän gjesi bolan gadyr gjesi bar. Bu makalamyzda gadyr gjesiniň näçinçى gjediginiň üstünde durup we ol gjäni nähili geçirmelidigini musliman doganlarymyza, uýalarymyza ýatlatmagy niýet etdik.

Uly alym Şeýh Ibn Jibrinden (rahimehullah) gadyr gjesi näçinji gije, bir gjeden başga gjä geçýärmى we onuň (soñky or günün içinde) gizlenmeginiň hikmeti näme? diýip, soralanda.

Şeýh Ibn Jibrin şeýle jogap berýär:

Bu gjäni belli etmek barada alymlar iňtilaf etdiler. Hadysçy Ibn Hajar (rahimehullah), Fethul-Bäri atly kitabynyň Oraz: bölümminiň soñunda gadyr gjesiniň wagtyny belli etmek barada alymlaryň kyrk alty garaýyşyny ýatlap geçdi we şeýle diýdi: "Bu garaýylaryň içinde iñ köp kabul edilýäni, soñky on günün täk gjelerinde bolmagy we her ýyl bir gjeden başga gjä geçmegidir/ üýtgemegidir. Soñky on günün täk gjelerinde bolmagy umyt edilýär. Ymam Şafiqjye (rahimehullah) görä 21-nji ýa-da 23-nji gjesinde bolmagy umyt edilýär. Jumhura (ýagyny alymlaryň köplüğine) görä ýigrimi ýediniň gjesi bolmagy umyt edilýär. Alymlar (gadyr gjesiniň soñky on günün içinde gizlenmeginiň hikmeti barada şeýle) diýdiler: Gadyr gjesiniň (soñky on günün içinde) gizlenmeginiň sebäbi ynsanlar ol gjä gabat geljek bolup, köp ybadat etmekleri üçindir. Eger gadyr gije anyk belli edilen bolsady, ynsanlar diňe ol gije ybadat ederlerdi."¹

Görüşimiz ýaly gadym alymlardan, hadysçy Ibn Hajar el-Askalani alymlaryň içinde bütün barlag we derñewlerden soñra if köp kabul edilýän garaşyşyň, gadyr gjesiniň Ramazan aýynyň soñky on gününüň täk gjelerinde bolup, her ýyl bir gjeden başga gije üýtgeýändigini aýtdy.

Onda şeýle sorag sorap bileris: Näme üçin her ýyl wagty üýtgap durýan bolsa, kalendarlarda her ýyl diňe 27-nji gjesi görkezilýär? Bunyň asly barmy? Ýa-da ýokarda alymlaryň köplüğiniň kabul eden garaýyş ýagyny 27-gjese bolmagy umyt edilýänligi üçin anyk görkezilýärmikä?

Bu soraglara ýeterlik jogaby Şeýh Ibn Useýmin (rahimehullah) berýär. Çünkü oña şeýle sorag berilýär:

Sorag: Käbir muslimanlar Ramazan aýynyň 27-nji gjesini gadyr gjesi diýip, atlantırmagy adat edindiler? Bu (ýagyny diňe 27-sini gadyr gjesi diýip) çäklendirmäň, asly barmy? Bunyň delili barmy?

Jogap: Hawa bu çäklendirmäň asly bar. Sahyh Muslim (hadys kitabynda) Ubeý bin Kabdan (radiAllahu anh) rowaya edilen hadysda, gelişî ýaly gadyr gjesiniň 27-nji gjesinde bolmagyna garaşylyar. Emma alymlaryň içinde bu barada gelen kyrka ýakyn garaýylaryň içinde iñ köp kabul edilýän garaýyş: gadyr gjesiniň soñky on gününde we hususanam soñy ýedi günün içinde bolup biljegidir. Bu 27-nji gjede bolup biler, 25-nji gjede bolup biler, 26-nji gjelerde bolup biler.

Şonuň üçin hem bir kişiniň bu gjäniň faziletinden we sogabyndan mahrum galmazlygy üçin her gije amal etmelidir. Allah Tagala şeýle diýýär: "Biz ony (Kurany) mübärek gjede indirdik...."²

Ýenede Allah Tagala: "Şübhesiz biz ony (Kurany) gadyr gjesinde indirdik. (Eý Muhammed sallallahu aleýhi we sellem), gadyr gjesiniň nämedigini sen nirden bilersiň? Gadyr gjesi müñ aýdan haýrlydyr. Ol gjede buýruklar we Robleriniň izni bilen perişdeler we Ruh (Jebrayl) ýere inerler. Ol gije daň atýança aman-esenlikdir."³ diýýär.⁴

Başga bir soragda Şeyh Ibn Useýminden şeýle soraýarlar:

Sorag: Käbir adamlar (diňe belli bir gjäni) gadyr gjesi diýip, niýet edip ol gjäni namaz we ybadat bilen geçirýärler we Ramazan aýynyň başga gjelerinde ybadaty terk edýärler. Beýle etmek dogrumy?

Jogap: Ýok, beýle etmek dogry däl. Çünkü (gadyr) gjie üýtgap biler. Bu barada gelen ençeme hadisyň habar berisi ýaly bu gjie 27-nji gjede bolup biler, başga bir gjede bolup biler. Pygamberimizden Sahyh Buharide (sallallahu aleýhi we sellem) şeýle hadys rowaýat edilýär: “**Bir ýyl maňa gadyr gjesi görkezildi. Ol gjie 21-nji gjesidi.**”

Şonuň üçin bir kişiniň gadyr gjie bolup biler diýip, garaşylýan belli bir günü gadyr diýip belläp we diňe ol gjäni ihýa etmegi dogry däldir. Pygamberimiziň (sallallahu aleýhi we sellem) sünnetine iň laýygy, Ramazanyň soñky on gününü ihýa etmäge çalyşmakdyr.⁵

Görüşimiz ýaly gadyr gjesini Ramazan aýynyň soñky on gününüň ták gjelerinde gözlemeli. Soñky on günüň gjelerinde gadyryň gizlenmeginiň hikmeti bolsa, ynsanlaryň ol gjä gabat geljek bolup, köp ybadat etmekleri üçindir. Eger gadyr gjie anyk belli edilen bolsady, ynsanlar diňe ol gjie ybadat ederlerdi we başga gjelerde ybadaty taşlarkardy.

Gadyr gjesini nähili geçirmeli?

Alymlaryň guramsyna şeýle sorag berildi:

Sorag: Gadyr gjesini nähili geçirmeli? Namaz ýa-da Kur'an okamalymy? Ýa-da Pygamberimiziň (sallallahu aleýhi we sellem) ömür beýanyny okap, wagyz we ögüt-ündeg etmelimi? Mesjitde gutlamalymy?

Jogap:

1-Pygamberimiz (sallallahu aleýhi we sellem) Ramazanyň soñky on gününde başga gjelerine garanyňda has köpräk namaz kylmaga, Kur'an okamaga we köp doqa-dileg etmäge çalyşardy. Buhari we Muslimiň Aýše enemizden (radiAllahu anha) rowaýat eden hadisynda: “**Pygamberimiz (sallallahu aleýhi we sellem) Ramazanyň soñky on günü başlanda gjelerini ihýa ederdi** (ýagny namaz, ybadat, zikir, doqa-dileg bilen geçirerdi), **maşgalasyny hem turuzardy we has köp (amal) etmäge çalyşardy.**” Ahmed we Muslimiň rowaýatyna görä: “**Pygamberimiz (sallallahu aleýhi we sellem) soñky on günde, galan günlere garanyňda has köp (amal) ederdi.**”

2-Pygamberimiz (sallallahu aleýhi we sellem) ynsanlara ynanyp we sogabyny Allah Tagaladan garaşyp, gadyr gjesini tagat-ybadat, doqa-dileg, zikir bilen geçirmegi ündärdi. Ebu Hureýreden (radiAllahu anh) rowaýat edilen hadysda, Pygamberimiz (sallallahu aleýhi we sellem) şeýle diýyär:

“Kim iman edip we sogabyny Allahdan garaşyp gadyr gjesini ihýa etse, (ýagny zikir, doqa-dileg, ybadat bilen geçirse), Allah onuň geçmiş günälerini bagışlar.” (Ibn Mäje we başgalar) Bu hadys gadyr gjesini ihýa etmekligine delildir.

3-Gadyr gjesinde edilýän doqa-dilegleriň iň üstüni Pygamberimiziň (sallallahu aleýhi we sellem, Aýše enemize (radiAllahu anha) öwreden dogasydyr. Tirmiziniň rowaýat eden sayh hadisynda Aýşa enemiz şeýle diýdi: Men: Eý Allahyň Resuly! Eger bir gjäniň gadyr gjesidigini bilsem, nähili doqa-dileg edeýin, diýdim? Pygamberimiz (sallallahu aleýhi we sellem) şeýle diýdi: **“Allahumme inneke afuwun, tuhibbul awfe fa'afu anniý: Allahym sen bagışlaýjysyň, bagışlamagy söýersiň, meni bagışla”** diýip doqa et!

4-Ramazan aýynyň belli bir gjesine anyk gadyr gjie diýmek üçin delil gerekdir. Emma soñky on günüň ták gjeleri, başga gjelerinden has köpräk gadyr gjesi bolmaga mynasypdyr. 27-nji gjesi bolsa, gadyr gjesi bolmagyna has laýykdyr (ýagny gadyr gjesi bolmagy ähtimaldyr). Çünkü muňa yşarat eden hadyslar bardyr.

5-Bu gjede edilýän bidgatlar barada aýtsak, bular ne gadyr gjesinde ne-de başga gjelerde etmek jaiz däldir. Pygamberimiz (sallallahu aleýhi we sellem) bidgatlar barada şeýle diýyär: **“Kim biziň dinimizde bidgat çykarsa, ol inkär ediler.”** Başga rowaýatda: **“Kim biziň buýurmadyk (öwretmedik) amalymyzy etse, ol inkär-red ediler.”**

Ramazan aýynyň käbir gjelerinde edilýän (üýşmeleňleriň) gutlamalaryň dinde aslynyň bardygyny bilmeyäris. Iň dogry ýol Pygamberimiziň (sallallahu aleýhi we sellem) ýoludyr. İşleriň iň ýamany soñradan tapylan bidgatlardyr.⁶

Bu gjede edilýän bidgatlar we ýalňyşlyklar her ýurta dürli-dürlidir. Biziň halkymyzyň içinde gadyr gjesi barada köp duşulýan ýalňyş ynanjyň biri: Bu gjede Hydryyň (aleýhis salam) bir garry adam sypatynda gelýändigine ynanmakdyr. Bunyň dinimizde asly ýokdur. Allah Tagala bize gadyr gjesinde perişdeleriň we Ruhyn (Jebraylyň) gelýändigini we bu gjäň alamatlaryny habar berendir.

Başga bir ýalňyşlyk bolsa, bu gije diňe ýatman, ukysyz galma bilen ýa-da iýmek-içmek, kino görmek, dereksiz geþgürrüň bilen geçirilýändigidir. Bu zatlaryň hemmesi ýalňyş bolup, gadyr gijesiniň gadyryny bilmektedir. Ýokarda-da belleyişimiz ýaly gadyr gijesinde edilmeli zatlar bellidir. Bu gjäniň 83-ýıldan haýyrlydygy, Kuran-Kerimde habar berildi. Eger günümüzde köp kişileriň 70-ýaşa ýetmän ölyänlerini göz öñünde tutsak, bu möhlet bir ynsanyň ömründenem köpräk wagt bolar. Hatda seksen üç ýyl ýasaňda-da ol ýyllaryň hemmesini ybadat bilen geçirmek gaty kyn işdir. Emma Allah Tagalanyň bu ymmata beren nymgaty gadyr gijesinde ediljek ybadatlar, esse -esse sogaplydyr! Elbetde akyllı bir muslimanyň bu gjäni dereksiz iş bilen geçirmegi mümkün däldir.

Möhüm bellik:

1-Täk gjeleri Hijri kalendaryna görä belli edilýändir.

2-Mysal üçin hepdäniň bazar günü Ramazan aýynyň ýigrim altisy bolsa, birinji günem ýigrimi ýedisi bolsa, gadyr diýip ihýä edilýän gije bazar gününden birinji güne geçýän gjieder.

Allah Tagaladan ählimize gadyr gjä gabat gelip, doga-dileglerimiz kabul etmegini dileyäris. Ähli musliman ymmatyň husasanam biziň watanymyzy we halkymyzy öz penasynda gorap we gollap saklamgyny dileyäris. Ämin!

Allaha hamd, Pygamberimiz Muhammede salat we salam bolsun.

1-Ibn Jibrin, Fetawa es-Siyam, sahypa 118-119.

2-Duhan 44/ 3.

3-Kadr 97/1-5.

4-Fetawa libni Useýmin, Kitabu'd-Dawe, 1/204-205.

5-Ibn Useýmin, Fykhu'l-Ybadat, sahypa 207.

6-Fetawa el-Lejnetud-Daimetu li'l-Buhusi'l-Ilmiýyeti we'l-Ifta, Fetwa No: 2392.